

# AZ IDEÁLIS PEDAGÓGUSRÓL ALKOTOTT NÉZETEK VIZSGÁLATA PEDAGÓGUSHALLGATÓK KÖRÉBEN

KARDOS MELINDA

*Babeş-Bolyai Tudományegyetem,  
Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet,  
Szatmárnémeti Kihelyezett Tagozat*

## Absztrakt

Jelen kutatásunkban a pedagógushallgatók ideális pedagógusról vallott nézeteinek vizsgálatára vállalkozunk.

Tanulmányunk első részében kutatási témánk tudományterületi kapcsolódásának bemutatására törekszünk, a teljesség igénye nélkül a szakirodalom azon alapjait szeretnénk áttekinteni, amelyeket kutatásunk szempontjából jelentősnek ítélnék a téma megfelelő értelmezése érdekében.

Célként fogalmazzuk meg a pedagóguskép feltárását mint a belső nézetek egyik meghatározó elemét, összevetve a társadalmilag elfogadott kompetenciákkal és sztenderdekkel. Arra a kérdésre keressük a választ, hogy hogyan látják a pedagógusképzésben első-, másod- és harmadéven tanuló hallgatók az „ideális pedagógus” képét. Kutatásunk kvalitatív jellegű, mintánkat a Sántha (2009) által leírt célzott-rétegzett kényelmi-koncentrált mintavételi eljárás segítségével választottunk ki. A begyűjtött adatokat a Maxqda elemzőprogram segítségével elemeztük.

A kapott eredmények, miszerint a pedagógushallgatók a szociális tényezők fontosságát emelik ki az ideális pedagógus esetében, mintsem a kognitív és a személyiségjellemzőket, arra enged következtetni, hogy a megkérdezett pedagógushallgatók a szociális készségekre nagy hangsúlyt fektetnek, ami a jövő társadalmának formálása szempontjából egy emberközpontú jövőre enged következtetni, ahol a pedagógus szerepe a váltakozó kihívások ellenére is pótolhatatlanná és kimagaslóan fontossá válik.

**Kulcsszavak:** nézetek, ideális pedagógus, metaforavizsgálat, pedagógushallgatók, kompetenciák

## Bevezetés

A pedagógus szerepére, személyiségére, nevelő feladatára vonatkozóan a mai pedagógiai szakirodalomban számtalan tanulmány született.

A szakirodalom ezen területén messziről feltűnő jelzőtábla lehet Sallai Éva munkássága a témát érintően, mely a pedagógustevékenység lényegi elemeinek, személyiségének és értékeinek megnyilvánulásaira irányul. Munkáiban a pedagógusmesterség tartalmi elemeit, személyiségjegyeit, illetve a pedagógusi munka gyakorlati világát egyaránt érinti.

Jelen tanulmány központi témája, vagyis az ideális pedagógusról vallott nézetek vizsgálata kapcsolódást jelenthet Sallai Éva szellemi tevékenységéhez.

A kérdés, hogy milyennek is kell lennie az ideális pedagógusnak, a mai pedagógiai kutatások területén globális szinten is kulcskérdéssé vált.

Indokolt ennek a kérdésnek a jelentősége, mivel elfogadott tényként szolgál az, hogy a pedagógus és a tanuló együttes tevékenységének célja a tanuló esetében olyan készségek és képességek kialakítása és fejlesztése, melyek a tanulót segítik abban hosszú távon, hogy alkalmassá váljon a társadalomban való helytállásra. Ez a cél nem igazán változott az idők során, azonban a tanári és tanulói szerepvállalások időről időre változásokon mentek keresztül.

A pedagógusszerep alakulási folyamatát figyelve a reformpedagógia megjelenésével jól megfigyelhető az ismeretközlő, távolságtartó, értékeléscentrikus magatartás háttérbe szorulása, és egyre inkább az együttműködést segítő, differenciált bánásmódra képes pedagógiai magatartás az értékelt, ezen túlmenően a gyerekeket munkatársként kezelő attitűd az elfogadott a pedagógus munkájában (Bábosik, 2003; M. Nádasi, 2001, idézi Bábosik, 2006).

Trif (2012) megjeleníti azokat a sajátosságokat, melyek tükrözik azt, hogy a tanárközpontú oktatási paradigma az információátadásra helyezi a hangsúlyt, ahol a tanár-diák kapcsolat hierarchikus módon alakul, és az értékelés külső normákhoz és standardokhoz viszonyított. Ezzel szemben a modern oktatási paradigma szemlélete szerint a hangsúly az új információk közötti kapcsolatra tevődik, a tanár-diák kapcsolat nem hierarchikus irányelvekre épül, a tanulók teljesítményét pedig leginkább önmagukhoz mérik. A Trif (2012) által leírt fogalmi keret e két irányzat leírására megfelelő támpontot ad.

A pedagógus szerepével kapcsolatos elvárások a társadalom folyamatosan változó igényeinek megfelelően alakulnak. Bár vitathatatlan és általánosan elfogadott az a tény, miszerint a pedagógus továbbra is a hatékonyan megvalósuló oktatás kulcsstényezője, mégis egyre gyakrabban felmerülő kérdés volt a változások hatására a szakirodalomban az, hogy milyennek kell lennie az „ideális pedagógusnak”, aki eleget tesz a mai kor kihívásainak.

Az „ideális pedagógus” általános jellemzői tekintetében a nemzetközi felmérésekre alapozva Fehér (2003) kiemeli az alábbi jellemzőket: türelmes, kedves, jó, megértő, igazságos, humorérzékkel rendelkező, demokratikus, segítőkész. Falus (2003) szerint a jó pedagógus jellemzői közül kiemelhető a gyerekszeretet, hivatástudat, szakmai és általános műveltség, igényesség, pedagógiai érzék, szuggesztivitás és derű, valamint a példamutató magatartás.

Ezek a kutatások időben régebben keletkeztek. Az általuk feltárt listák a „jó tanárt” a személyiségjellemzőkben kívánták megragadni.

Az újabb kutatások azonban inkább a gondolkodásra, kognitív struktúrákra; a kompetenciákra, a pedagógus tudására, a nézetekre helyezik a hangsúlyt.

A tanulmány szempontjából külön is kiemelendő a felsorolt jellemzők közül a kompetens pedagógus pedagógiai tudása, mely az elméleti és gyakorlati tudásból, valamint a nézetekből tevődik össze.

A nézetekre vonatkozóan szakmailag közismert ténynek mondható, hogy a pedagógusi munka sikerességét meghatározó egyik legjelentősebb tényező a pedagógusok nézeteinek, gondolkodásának kutatása, mivel a pedagógusképzés sikeres megvalósulása és a pedagógiai pálya téves választásának megelőzése miatt is egyre fontosabb a hallgatók pedagógiai gondolkodásának feltárása annak érdekében, hogy a képzés ehhez adaptáltan valósuljon meg.

Kutatásunkban éppen ezért törekszünk a pedagógushallgatók gondolkodásának feltárására, pontosabban a pedagógiai gondolkodás egyik központi elemének, a hallgatók ideális pedagógusról vallott nézeteinek vizsgálatára.

## **Az ideális tanár képe a pedagógiai kutatások tükrében**

Ebben az alfejezetben, a teljesség igénye nélkül, a szakirodalom azon alapjait szeretnénk áttekinteni, amelyeket kutatásunk szempontjából jelentősnek ítélnünk a téma megfelelő értelmezése érdekében.

Első lépésben az ideális pedagógusról szóló kutatások történeti áttekintésére térünk ki röviden, ezt követően a kutatási témánk tudományterületi kapcsolódásának bemutatására törekszünk, majd a pedagógiai nézetek feltárásának jelentőségét mutatjuk be kiemelve ezáltal kutatási témánk fontosságát.

Az „ideális pedagógus” jellemzése a korai pedagógiai kutatásokban a személyiségjegyek vizsgálatára irányult, azonban az 1960 évektől a gyakorlati készségek feltárására fektettek nagyobb figyelmet, majd a kvalitatív módszertant alkalmazva hangsúlyt kaptak a nézeteket és pályamotivációt vizsgáló kutatások (Hercz & Takács, 2016).

A Sallai Éva (1994) által a kilencvenes években megfogalmazott hét képességterület, mely magába foglalja az ideális pedagógus tulajdonságaira vonat-

kozóan az olyan jellemzőket, mint: a gyors helyzetfelismerés és konstruktív helyzetalakítás, mentális egészség, kommunikációs ügyesség, elemzési képesség, erőszakmentes és konstruktív konfliktusmegoldás, gazdag és rugalmas viselkedérepertoár, együttműködési képesség – e képességek mindegyike a mai napig aktuális.

Az eredményes pedagógiai munkát leíró sztenderdek és kompetenciák oktatáspolitikai jelentőséget és támogatást is kaptak.

Hercz és Takács (2016) bemutatja a jogszabályi szinten is megjelenő nyolc általános pedagógusi kompetenciát:

- „(1) szakmai feladatok, szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás,
- (2) pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezése és a megvalósításukhoz kapcsolódó önreflexiók,
- (3) a tanulás támogatása,
- (4) a tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesítése, a hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló többi gyermekkel, tanulóval együtt történő sikeres neveléséhez, oktatásához szükséges megfelelő módszertani felkészültség,
- (5) a tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése, esélyteremtés, nyitottság a különböző társadalmi-kulturális sokféleségre, integrációs tevékenység, osztályfőnöki tevékenység,
- (6) a pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése, elemzése,
- (7) kommunikáció és szakmai együttműködés, problémamegoldás, valamint
- (8) elkötelezettség és szakmai felelősségvállalás a szakmai fejlődésért.”

Dávid Mária meghatározta a hallgatói kiválasztás során fontosnak vélt főbb személyiségtulajdonságokat és képességeket, melyeket az alábbi kategóriákba összesített:

- „(1) személyiségtulajdonságok (humorérzék, kitartás, pontosság, kezűgyesség, pszichés terhelhetőség, frusztrációtűrés)
- (2) kognitív jellemzők, képességek (intellektus, szaktárgyi érdeklődés; memória, figyelem, figyelemmegosztás, helyzetfelismerési és döntési képesség, kreativitás, IKT)
- (3) szociális jellemzők, társas intelligencia (gyermekszeretet, nyitottság, empátia, tolerancia, kapcsolatteremtési képesség, konfliktuskezelési képesség, szakmai érdeklődés – emberekkel kapcsolatos munkaterületen, felelősségtudat, megbízhatóság)”. (Hercz & Takács, 2016)

Az „ideális pedagógus” tulajdonságainak feltárására irányuló kutatásokban

közösen elfogadott az, hogy – a teljesség igénye nélkül – az ideálisnak vélt pedagógus jellemzői közé tartozik a feltétel nélküli elfogadás/gyerekszeretet, empátia, következetesség, lelkesedés, a reflexió képessége, felelősségtudat, igazságosság.

A kutatásunkban megválaszolni kívánt kérdés, az „ideális pedagógusról” alkotott kép vizsgálata során a fent bemutatott jellemzőket és kategóriákat vesszük alapul, melyek által rámutathatunk arra, hogyan látják a pedagógushallgatók önmagukat mint jövőbeni pedagógust, aki a jövő társadalmát formálja.

A neveléstudományi kutatások területén kétféle kategóriába oszthatóak a pedagóguskutatások, melyek közül az egyik csoport a pedagógusok gyakorlati oktatásnak kutatásával foglalkozik, a másik pedig a pedagógusok képességeinek, személyiségének kutatásával.

Kutatásunk a fent említett két kategória közül a pedagógusok képességeinek, személyiségének kutatásával foglalkozik, mivel a pedagógusok gondolkodásának, pontosabban meghatározva nézeteinek feltárását érinti.

A magyar szakirodalomban *Falus Iván tanulmányai* (Falus, 1998, 2001a, 2001b, 2001c, 2002a, 2002b) adnak részletes képet a nézetekkel kapcsolatos kutatások eredményeiről. Falus (2001a) szerint a kutatásokban közös tényként jelenik meg az, hogy „a tanárok rendelkeznek egy többé vagy kevésbé koherens nézetrendszerrel, amely segíti őket a bonyolult jelenségek strukturálásában, megértésében és befolyásolja gyakorlati tevékenységüket”. (Falus, 2001a. 23.)

A szakemberek jelentős része vallja azt, hogy a nézetek szoros összefüggést mutatnak a cselekvésekkel, valamint a nézeteket a tapasztalatokból származó pszichikus konstrukcióknak fogadják el (Bárdossy & Dudás, 2011).

A nézetek forrásuk szempontjából származhatnak személyes tapasztalatokból, tanulási folyamatokból és a képzés ideje alatt szerzett tapasztalatokból egyaránt. Azon feltételezések, feltevések tartoznak a nézeteinkhez, amelyeket mi magunk igaznak vélünk, melyek felhasználásra kerülnek döntés során, és befolyásolják ítéleteinket (Richardson, 1997).

Hercz (2002) szerint a pedagógusi gondolkodás megváltoztatása lenne a kulcs az iskolai oktatás tartalmának és módszertanának átalakulását illetően (Hercz, 2002, 251.).

Eveyik, Kurt és Made (2009) kutatási eredményeinek elemzése során ugyancsak együttjárást mutattak ki a nézetek és osztálytermi tanári megnyilvánulások között.

A szakirodalmi kutatások eredményeinek köszönhető, hogy a pedagógushallgatók nézeteinek vizsgálata a neveléstudományi kutatások fontos területévé vált, egyre nagyobb hangsúlyt kapott a pedagógiai tapasztalatok tudatosítása és elemzése, az önreflektív gyakorlatok. Mindezek feltárásában egyre nagyobb

szerepet kaptak a kvalitatív kutatási módszerek. Ezek közül a módszerek közül jelen tanulmányunkban a neveléstudományban egyre gyakrabban használt metaforakutatást emelném ki, melynek alkalmazása során, egy adott helyzet megoldása végett a meglévő tapasztalatokat értelmezi újra a pedagógus (Szi-vák, 2014).

A metaforakutatás során a pedagógiai fogalmak és jelenségek feltárására törekszünk, mivel „a metaforizálás a mély rétegekbe történő leszállást, majd az ott tapasztaltakkal a felső szintre való visszatérést jelenti” (Vámos, 2001).

Ezzel a módszerrel kutatásunkban a hallgatók attitűdjének alaposabb megismerésére törekszünk az „ideális pedagógus” képére vonatkozóan. A kutatás eredményei képet adhatnak a pedagógushallgatók viszonyulásáról és jövőbeni tanári szerepükről. (Szivák, 2002)

A pedagógusi szerep a pedagógushallgatók esetében háromféle értelmezést kap: elsősorban megjelenik egy elérhetetlen ideális énkép, másodsor egy aktuálisan fennálló állapot, mely a realitást tükrözi, majd harmadszor egy elvárt állapot, melynek elérésére törekszenek. (Kissné Bernhatdt & Kriegel, 2017)

A társadalomban megjelenő, a pedagógusszerepre vonatkozó vélekedések meghatározóan hatnak a pedagógushallgatók énképének alakulására, és befolyásolják a hallgatók szakmai személyiségfejlődését. Kutatásunkban fontosnak tartjuk a hallgatók esetében megvizsgálni azt, hogy milyen képet alkotnak az ideálisnak vélt pedagógusról, ami a társadalomban is megjelenő képet tükrözi.

## **A kutatás jellemzői**

### *Az empirikus kutatás célja*

Jelen tanulmány középpontjába a pedagógushallgatók „ideális pedagógusról” alkotott nézeteinek vizsgálatát helyezzük. Célunk a pedagóguskép feltárása mint a belső nézetek egyik meghatározó eleme, összevetve a társadalmilag elfogadott kompetenciákkal és sztenderdekkel. Arra a kérdésre keressük a választ, hogy hogyan látják a pedagógusképzésben első-, másod- és harmadéven tanuló hallgatók az „ideális pedagógus” képét.

### *Kutatási hipotézisek*

Feltételezésünk szerint az óvodapedagógus és tanító szakos hallgatók koncepcióiban az ideális pedagógus képére vonatkozóan leginkább a szociális jellemzők kapnak hangsúlyosabb szerepet, mintsem a kognitív jellemzők, valamint a személyiségtulajdonságok hangsúlyozása.

### *Kutatási minta és módszer*

Kutatásunk kvalitatív jellegű, mintáját a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Pszichológia és Neveléstudományok Kara Szatmári Kihelyzet Tagozatának pedagógia és alkalmazott didaktika szakos első-, másod- és harmadéves hallgatói adják, melyek közül évfolyamonként tíz hallgatót vontunk be vizsgálatunkba. Kutatási mintánkba azok a hallgatók kerültek, akik hozzájárultak az adatgyűjtéshez, így a Sántha (2009) által leírt kényelmi célzott-rétegzett kényelmi-koncentrált mintavételi eljárást alkalmaztuk, melynek sajátosságai közé tartozik az, hogy egy adott csoport, jelen esetben a pedagógushallgatók csoportjának vizsgálatát tűzzük ki célul. A csoporton belül az adja a mintát, akihez hozzáférünk az elemzés során. Az elemzés során rétegződési szempontokat érvényesítünk, melyek szerint törekszünk arra, hogy első-, másod- és harmadévról is ugyanannyi ( $n = 10$ ) diák kerüljön be a mintába a megfelelő összehasonlítás érdekében.

Módszerválasztás szempontjából a metaforavizsgálat mellett döntöttünk, mivel lehetővé teszi a pedagógiai gyakorlatot is tükröző rejtett tartalmak felmérését is a pedagógushallgatók gondolkodásában, nézeteiben.

Éppen ezért kvalitatív módon, az irányított metaforavizsgálat segítségével végeztük az adatfelvételt („Az ideális pedagógus olyan, mint..., mert...”).










Az adatfeldolgozás folyamata során a metaforák és magyarázataik alapján csoportosítottuk a fogalmakat, majd konceptuális tartományokat és altartományokat hoztunk létre.

A begyűjtött adatokat a Maxqda elemzőprogram segítségével elemeztük, mely hozzájárult a többszörösen kódolt adatok elemzéséhez, speciálisan a kvalitatív eljárások elméleti hátterére alapozva, valamint az adatok kategóriákba való strukturálása mellett lehetővé teszi a kategóriák összehasonlító elemzését is. (Gyeszli & Sántha, 2015)

A kódolás során fő- és mellékkategória-kódokat alakítottunk ki.

### **Kutatási eredmények**

Az „ideális pedagógus” metaforáit 8 fő konceptuális tartományba rendeztük, amelyek a következők: I. Szülő (14); II. Nap, szivárvány (5); III. Kertész (4); IV. Barát (2); V. Volt tanár (1); VI. Jó tündér (1); VII. Példakép (1); VIII. Arany (1). A kutatási adatokban megjelenített metaforák konceptuális tartományainak értékeit az 1. ábrán összesítettük.

Codesystem	Ideális tanár	SUMME
 Szülő	14	14
 Nap, szivárvány	5	5
 Kertész	4	4
 Barát	2	2
 Volt tanár	1	1
 Jó tündér	1	1
 Példakép	1	1
 Arany	1	1
 SUMME	29	29

**1. ábra.** Az „ideális pedagógus” esetében megjelenő metaforák (saját szerkesztés)

Az első, leggyakrabban megjelenő metafora a „szülő” kategória, melynek jellemző hasonlata az „anya” forrásfogalom, mely kapcsán a szeretet, védelem, támogatás jellemzők kapnak hangsúlyos szerepet a megkérdezett pedagógushallgatók nézeteiben.

A második leggyakrabban megjelenő konceptuális kategória a „nap, szivárvány” alkategória, melyhez a „szellő, pihe” hasonlatokat is hozzárendeltük. Az ebbe a kategóriába besorolt metaforák a pedagógust támogató, biztonságot adó, jó érzést biztosító, fejlődést elősegítő tényezőként írják le.

A harmadik leggyakrabban megjelent kategória a „kertész” hasonlat fogalmához kapcsolódik, mely megjelenítése során a gondozó, nevelő, fejlesztő funkciót emelték ki a megkérdezett hallgatók.

Megjelenik még a „barát” hasonlat, melynek során a segítségnyújtás fontosságát jelenítik meg, akárcsak a „jó tündér” hasonlat esetében. Emellett a „volt tanár” és a „példakép” hasonlatot is megemlítik a megkérdezett hallgatók, melyek a követendő példák szerepét töltik be, illetve egy érdekesnek mondható hasonlat, az ideális pedagógusnak „az arany”-hoz hasonlítása is megjelenik, ami a pedagógus értékének tükrözését célozza.

Szembetűnő a kategóriák estében az a tény, miszerint a hasonlatok összességében csak a női szerepek jelennek meg, mivel a szülő hasonlat megjelenítése esetében is az anyával, illetve a jó tündérrel azonosítják az „ideális pedagógust” a női szerepeket megjelenítve, ami arra a tényre utal, hogy a nők túlsúlyban vannak a pedagógusi pályán a férfakkal szemben.





Kutatásunk további részében, akárcsak az előző részben az ideális pedagógus forrásfogalom esetében, a Dávid Mária által meghatározott három fő konceptuális kategória alapján elemeztünk, melyek a következők: (1) *személyiség tulajdonságok*, (2) *kognitív jellemzők*, (3) *szociális jellemzők, társas intelligencia* (Hercz & Takács, 2016).



Mindhárom forrásfogalom megjelenik a megkérdezett pedagógushallgatók nézeteiben, azonban kimagasló mértékben a (1) *szociális jellemzők* kapnak kihangsúlyozott szerepet az ideális pedagógus metaforáinak megjelenítésében ( $n = 20$ ). A szociális jellemzők kapcsán fontos az ideális pedagógus segítőkészsége, támogató magatartása, ami által a tanuló fejlődése megvalósul.

Kismértékű különbség jelenik meg az ideális pedagógussal kapcsolatos nézetek tekintetében a (2) *kognitív jellemzők* ( $n = 6$ ), valamint a (3) *személyiségjellemzők* ( $n = 8$ ) megjelenési aránya között. Ezek mindegyike ugyancsak fontosnak vélt a megkérdezett pedagógushallgatók véleménye szerint, viszont közel sem olyan mértékben, mint a *szociális jellemzők*.

A kutatási adatokban megjelenített konceptuális tartományok értékeit az 2. ábrán összesítettük.

Codesystem	Ideális tanár	SUMME
 Szociális jellemző	20	20
 Kognitív jellemző	6	6
 Személyiségtulajdonságok	8	8
 SUMME	34	34

**2. ábra.** Az „ideális pedagógus” esetében megjelenő konceptuális tartományok (saját szerkesztés)

Amennyiben elfogadjuk azt a tényt, miszerint a pedagógushallgatók ideális pedagógusról szóló metaforái szorosan összefonódnak nézeteikkel, formálják gondolkodásmódjukat, illetve azon keresztül oktatási gyakorlatukat, elmondható, hogy a megkérdezett hallgatók pedagógiai munkáik során a szociális jellemzőket, mint a segítőkészség, gondoskodás, a fejlődés segítése tartják majd szem előtt, és ezeket a szempontokat követik majd oktatói tevékenységükben.

A kutatás kérdésére vonatkozóan az eredmények biztató módon szólnak válaszul azzal kapcsolatosan, hogy a megkérdezett pedagógushallgatók a jövő generáció formálása során azokra az értékekre és szempontokra építik majd pedagógusi tevékenységüket, melyek a tanulók segítségét, támogatását tartják elsősorban szem előtt, és másodlagos helyre sorolják a kognitív tényezőket, illetve a személyiségjellemzők fejlesztését.

Összevetve a kutatás eredményeit a Sallai Éva (1994) által megfogalmazott hét képességterülettel, melyek az ideális pedagógus tulajdonságaira vonatkoznak – a gyors helyzetfelismerés és konstruktív helyzetelakítás, mentális egészség, kommunikációs ügyesség, elemzési képesség, erőszakmentes

és konstruktív konfliktusmegoldás, gazdag és rugalmas viselkedésrepertoár, együttműködési képesség –, e képességek jelentős része a megkérdezett hallgatók nézeteiben is megjelenik. Leginkább a leggyakoribb „szülő” metafora kapcsán, melynek értelmezése során kiemelték a hallgatók a törődő, megvédő, segítő megnyilvánulásokat, ami konstruktív helyzetalakítást, kommunikációs ügyességet, elemzési képességet, erőszakmentes és konstruktív konfliktusmegoldást, gazdag és rugalmas viselkedésrepertoárt, együttműködési képességeket feltételez a Sallai Éva által felsorolt jellemzők közül.

Kutatási eredményeinkben a megjelenő „szülő, kertész, barát, példakép” metaforák, ezek értelmezései, illetve a szociális jellemzők kihangsúlyozása tükrözik még a fontosságát a Hercz és Takács (2016) által bemutatott, a jogszabályi szinten is megjelenő nyolc általános kompetencia közül az alábbi kompetenciáknak: a tanulás támogatása, a tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesülése, a tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése, a pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése, elemzése.

## **Következtetések**

Összességében kutatásunk bizonyítékkal szolgál arra, hogy az „ideális pedagógus” kulcsfogalom elő tudja hívni mindazon tudattalanban is rejlő nézeteket, attitűdöket, melyekkel saját hivatásukat szemlélik, s ezek egyfajta önreflektív gondolkodásmódot közvetítenek, ami egyazon időben előre tudja vetíteni a hallgatók jövőbeni oktatási gyakorlatát. Megmutatja a hallgatók „világképét”, melyhez hozzá kell illeszteni a hallgatók képését ennek hatékony megvalósulása érdekében.

A kapott eredmények, miszerint a pedagógushallgatók a szociális tényezők fontosságát emelik ki az ideális pedagógus esetében, mintsem a kognitív és a személyiségjellemzőket, arra enged következtetni, hogy jövőbeni oktatási gyakorlatuk során a megkérdezett pedagógushallgatók a szociális készségekre nagy hangsúlyt fektetnek, ami a jövő társadalmának formálása szempontjából egy emberközpontú jövőre enged következtetni, ahol a pedagógus szerepe a váltakozó kihívások ellenére is pótolhatatlanná és kimagaslóan fontossá válik.

## Irodalom

- Bábosik, I. (2006). Nevelés a tudásalapú társadalomban. In Kelemen, E. & Falus, I. (Eds.). *Tanulmányok a neveléstudományok köréből 2005*. Műszaki Kiadó. pp. 11–24.
- Bárdossy, I. & Dudás, M. (2011). *Pedagógiai nézetek*. Kódex Nyomda.
- Eveyik, A. E., Kurt, G. & Made, E. (2009). Exploring the relationship between teacher beliefs and styles on classroom management in relation to actual teaching practices: a case study. World Conference on Educational Sciences, Nicosia, North Cyprus, *New Trends and Issues in Educational Sciences*. Vol. 1, 1, pp. 612–617.  
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2009.01.109>
- Falus, I. (1998). A pedagógus. In Falus, I. (Ed.). *Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*. Nemzeti Tankönyvkiadó. pp. 96–116.
- Falus, I. (2005). *A tanári tevékenység és a pedagógusképzés új útjai*. Műszaki Könyvkiadó.
- Falus, I. (2001a). Pedagógus mesterség – pedagógiai tudás. *Iskolakultúra*, 2. sz. 21–28.
- Falus, I. (2001b). A gyakorlat pedagógiája. In Gonlhofer, E. & Nahalka, I. (Eds.). *A pedagógusok pedagógiája*. Nemzeti Tankönyvkiadó. pp. 15–27.
- Falus, I. (2001c). Gondolkodás és cselekvés a pedagógus tevékenységében. In Báthory, Z. & Falus, I. (Eds.). *Tanulmányok a neveléstudomány köréből 2001*. Osiris Kiadó. pp. 213–234.
- Falus, I. (2002a). Szakdolgozat a pedagógiai képzésben. *Iskolakultúra*, 1. sz. 73–78.
- Falus, I. (2002b). A tanuló tanár. *Iskolakultúra*, 6-7. sz. 76–80.
- Falus, I. (2003). *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Fehér, V. (2003). A pedagógus kívánatos személyiségjegyei a 21. században. In *Diskurzus. Tudomány és művészet*. Tessedik Sámuel Főiskola Pedagógiai Főiskolai Kar, 3.
- Gyészli, E. & Sántha, K. (2015). Abdukció az osztálytermi interakcióban, *Iskolakultúra*, 25. évfolyam, 2015/12. szám.  
<https://doi.org/10.17543/ISKKULT.2015.12.19>
- Hercz, M. (2002). A szakképzésben dolgozó tanárok gondolkodása tanítványaik kognitív fejlődéséről. *Társadalom és Gazdaság*, 24. 2. sz. 251–269.  
<https://doi.org/10.1556/TarsGazd.24.2002.2.5>
- Hercz, M. & Takács, N. (2016). Óvodapedagógus és tanító szakos elsőévesek példaképei a társadalmilag elvárt személyiségjegyek tükrében. *Gradus 3/2* (2016) 397–404.

- Kisné Bernhardt, Á.& Kriegel, Zs. (2017). Kreatív szerepértelmezés a pedagógusjelöltek metaforáiban, *Acta Academiae Beregsasiensis*. ISSN 2310-1954.
- Sallai, É. (1994). A pedagógusmesterség tartalma és tanulhatósága, különös tekintettel a pedagógusszemélyiség alakulására. Bölcsészdoktori disszertáció. ELTE.
- Sántha, K. (2009). *Bevezetés a kvalitatív kutatások módszertanába*, Eötvös József Kiadó.
- Szivák, J. (2002). *A pedagógusok gondolkozásának kutatási módszerei*. Műszaki Könyvkiadó.
- Szivák, J. (2014). *Reflektív elméletek, reflektív gyakorlatok*. ELTE Eötvös Kiadó.
- Trif, L. (2013). Didactica din perspectiva centrării pe elev, *Academia de vară, Universitatea, 1 Decembrie 1918*, Alba Iulia. Forrás: [http://portal.didacticieni.ro/documents/41587/47997/Trif+L\\_Didactica+centrarii+pe+elev.pdf](http://portal.didacticieni.ro/documents/41587/47997/Trif+L_Didactica+centrarii+pe+elev.pdf). Utolsó letöltés: 2024. 04. 12.
- Vámos, Á. (2001). A metafora felhasználása a pedagógiai fogalmak tartalmának vizsgálatában. *Magyar Pedagógia*, 101/1. sz. 85–108.

## Mellékletek

1. sz. melléklet: Sallai Éva szakdolgozata. Veszprém, 1982.  
A dokumentumfilm helyi továbbképzés, mint az iskolai innováció katalizátora (Kutatási tervtanulmány)
2. sz. melléklet: Tanulható-e a pedagógus mesterség? A pedagógus mesterség tartalma és tanulhatósága, különös tekintettel a pedagógusszemélyiség kialakulására. Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém, 1996.
3. sz. melléklet: Sallai Éva PhD-disszertációja és tézisek  
A szakmai személyiség szerepe a pedagógus mesterségben, és a pedagógusképzés lehetőségei kialakulásának segítésében. Debreceni Egyetem, 2001.
4. sz. melléklet: Pályamunka az Oktatási Minisztérium által kiírt pályázatra, és Iskolai videotrénings program  
Az osztálytermi munka hatékonyságát segítő és gátló interakciós minták feltárása iskolai videofelvételek elemzésével. Veszprém, 2001.
5. sz. melléklet: **A HEF OP 2.1.1 Módszerek a hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességének segítésére c. pályázat keretében készült szakmai anyagok:**  
Sallai Éva: Integrációs pedagógiai helyzetgyakorlatok – Programterv, modulleírás. 2006.  
<https://docplayer.hu/3463047-Modszerek-a-hatranynos-helyzetu-tanulok-iskolai-sikeressenek-segitesere.html>

Sallai Éva, Szilvási Léna, Trencsényi László: Integrációs pedagógiai helyzetgyakorlatok – Szöveggyűjtemény. 2006.

<https://adoc.pub/modszerek-a-hatranyos-helyzet-tanulok-iskolai-sikeressenek5688cf1a7fd6d97df47bee365361d56018316.html>

Sallai Éva, Medveczky Katalin, Kozmáné Kovásznai Mária, Ficsór Józsefné: Professzionális tanári kommunikáció – Pedagógus-továbbképzési kézikönyv. 2006.

<https://adoc.pub/professzionalis-tanari-kommunikacio.html>

6. sz. mellékelt: **A HEF OP 2.2.1 és a TÁMOP 3.3.1 pályázatok keretében készült szakmai anyagok**

Sallai Éva: Kapcsolati készségek – Professzionális tanári kommunikáció az együttnevelésben – programterv és modulleírás. Pedagógusképzési program, 2009.

<https://docplayer.hu/1494232-Modszerek-a-hatranyos-helyzetu-tanulok-iskolai-sikeressenek-segitesere.html>

Sallai Éva: Szülőkkal való együttműködés az együttnevelésben – programterv és modulleírás. Pedagógusképzési program. 2009.

<https://docplayer.hu/1494232-Modszerek-a-hatranyos-helyzetu-tanulok-iskolai-sikeressenek-segitesere.html>

7. sz. melléklet: **A TÁMOP 3.3.1, 9. alprojekt keretében készült szakmai anyag**

Sallai Éva munkacsoport-vezető, a csoport tagjai: Estefánné Varga Magdolna, Falus Iván, Karlowits Juhász Orchidea, Knausz Imre, Kotschy Andrásné, Köcséné Szabó Ildikó, Némethné Ádám Anetta, Vincze Beatrix, Virág Irén, lektor: Golnhofer Erzsébet: A pedagógusképzés szerepének meghatározása a pedagógiai rendszerek fejlesztésében és alkalmazásában. Beszámoló tanulmány. 2010.

<https://docplayer.hu/1540967-Osszegzes-a-pedagoguskepzes-szerepnek-meghatarozasa-a-pedagogiai-rendszerek-fejleszteseben-es-alkalmazasaban-cimu-tanulmanyrol.html>

8. sz. melléklet: Mestertanár Videoportál archív

**MESTERTANÁR\_01**

1. Az életre készítünk fel
2. A fegyelmezésről – Fekete Gyula
3. Horváth Ildikó – fejlesztőpedagógus

**MESTERTANÁR\_02**

1. Tervekből nálunk soha sincs hiány

METRETANÁR\_03

1. Természetes tanulás
2. Pszichoszociális szakképző

MESTERTANÁR\_04

1. Egy célt mindig el kell érni

MESTERTANÁR\_05

1. Nem csodákat várunk

MESTERTANÁR\_06

1. Ez a miénk, oké?
2. Célnyelvi kultúra tanítása
3. Interaktív osztályfőnöki óra
4. A kezdő szakasz tevékenységi formái
5. A megértés folyamata
6. Mesefeldolgozás

MESTERTANÁR\_07

1. Jégen járunk
2. Nyitott napközi
3. A ritmus és a rím szerepe
4. Tantárgyi integráció
5. Tantárgyi tartalom tanítása
6. Témaközpontú nyelvtanítás
7. Új anyag tanítása

MESTERTANÁR\_08

1. Lépésről lépésre

MESTERTANÁR\_09

1. IKT angol\_01
2. IKT angol\_02
3. IKT robotika
4. IKT matematika
5. IKT rendhagyó történelem óra\_01
6. IKT CLPC használata
7. IKT Classmate PC 5. o.
8. IKT rendhagyó történelemóra (kizavarós)
9. IKT rendhagyó történelemóra
10. IKT rendhagyó történelemóra\_02
11. Fegyelmezés\_Fekete Gyula (jav.)
12. Kapus\_01
13. Kapus\_02
14. Kapus\_03

15. Kapus\_04
16. Kapus\_05
- MESTERTANÁR\_10
  1. Testnevelés – aerobic oktatása az általános iskolában
  2. Intro 1-2-3
  3. Testnevelés – röplabda oktatása az általános iskolában
  4. Színekkel kifejezett térhatás
- MESTERTANÁR\_11
  1. Egy célt mindig el kell érni
  2. Waldorf iskola – Hámor
  3. Testnevelés a Waldorf iskolában
- MESTERTANÁR\_12
  1. IKT mikrotanítás Adamik Zsolt
  2. IKT mikrotanítás Hegedűs Sarolta
  3. IKT mikrotanítás Stefán Ágnes
  4. IKT mikrotanítás Tóth Marianna
- MESTERTANÁR\_13
  1. A kiejtés elvének érvényesülése a helyesírásban – játék
  2. A kiejtés elvének érvényesülése a helyesírásban – most mutasd meg
  3. A szóösszetételek helyesírási kérdései – alárendelt összetételek helyesírása
  4. Tulajdonnevek helyesírása – Ismerd meg szűkebb hazádat 1.
  5. Tulajdonnevek helyesírása – Ismerd meg szűkebb hazádat 2.
  6. Idegen szavak helyesírása zenehallgatással
  7. Idegen szavak helyesírása csoportban
  8. Az írásjelek helyesírási kérdései – csoportban, játékosan
  9. Az írásjelek helyesírási kérdései – ötletbörze
  10. Az írásjelek helyesírási kérdései – páros munka
- MESTERTANÁR\_14
  1. Aronson mozaikmódszere
  2. Macskássy Katalin: Családrajz
  3. Drámaóra a Waldorf-iskolában
  4. Első lépések (fejlődéslélektan)
  5. Finommotorikus mozgás
  6. Fizika epocha a Waldorf-iskolában
  7. Földrajz epocha a Waldorf-iskolában
  8. Formarajz epocha a Waldorf-iskolában
  9. Kézimunka, kézművesség a Waldorf-iskolában
  10. Módszerek c. film

11. Piaget kísérlete
12. Szinkópék (fogyatékosok zeneoktatása)
13. Szól a száj (fejlődéslélektan)
14. Testnevelés a Waldorf-iskolában
15. Thomas Gordon interjú
16. A Waldorf-iskola bemutatása
17. Zimbardo börtönkísérlete
18. Zimbardo engedelmesség, tekintély

#### MESTERTANÁR\_15

1. Advent a Rogers iskolában
2. Földrajzóra a Rogers-iskolában
3. Kíváncsi óra a Rogers-iskolában
4. Óvodai foglalkozás angolul a Rogers-iskolában
5. Tárhasználat a tanteremben – Rogers-iskola

#### MESTERTANÁR\_16

1. Klimt projekt
2. Érték, szépség, művészet

#### MESTERTANÁR\_17

1. A Szózat és a Himnusz
2. Az állatok jellemzői – angolóra
3. Étteremben – angolóra
4. Lakodalom, étteremben

#### MESTERTANÁR\_18

1. Élő szakirodalom – Bezsnyánszky László
2. Élő szakirodalom – Buda Mariann
3. Élő szakirodalom – Szabó László Tamás
4. Élő szakirodalom – Tévhitek az iskolai zaklatásról (Buda Mariann)
5. Élő szakirodalom – Veressné Gönczi Ibolya

#### MESTERTANÁR\_19

1. IKT – Együtt a Kárpát-medencében
2. IKT – Godolat-, fogalom-, vitatérkép
3. IKT – A lázas föld
4. IKT – Hazánk nemzeti parkjai
5. IKT – Hurrá, gyorsulunk!
6. IKT – Matematika
7. IKT – Mértékkel mérj, értékkel számolj!
8. IKT – Nagy földrajzi felfedezések



### MESTERTANÁR\_20

1. Kőolaj a gyér legelők földjén (hibás)
2. Az állatok jellemzői
3. Élet a tundrán
4. Ez a miénk, oké?
5. Nem csodákat várunk
6. Pszichoszociális szakképző
7. Tervekből nálunk soha sincs hiány

### MESTERTANÁR\_21

1. Az életre készítünk fel
2. Egy célt mindig el kell érni
3. Gyuri és Irénke
4. Horváth Ildikó fejlesztőpedagógus
5. Nyitott napközi
6. Természetes tanulás (Hollandia)

### MESTERTANÁR\_22

1. A honfoglaló magyarok művészete (jav.)
2. Egy célt mindig el kell érni (jav.)
3. Gondolat, fogalom, vitatérkép (jav.)
4. Barlangtól a felhőkarcolóig (jav.)

Rá kell hangolódni a gyerekekre

Szinfónia projekt

Van helyed

Nem lehet abbahagyni

A nagy gondolat

Iskolateremtő módszer egy sokszínű iskolában

De lehet, de lehet

Amiről az iskola szól

Akik szeretik a kihívásokat

Kit érdekel G. Márkó

Minden napnak

Ne legyen mindegy

Ötös portré

1. sz. melléklet: Kurrikulumok